

NOVI DVORI, dvorac kraj Zaprešića. Vlasnici dvorca bili su Zrinski, Čikulini, Sermagei, Festetići i grofovi Erdődy, od kojih ga je 1852. kupio ban Josip Jelačić. Već je tada dvorac na pročelju imao skromna obilježja neogotike. Na livadi kraj dvorca Jelačić je podignuo neogotičku kapelu Sv. Josipa (1855). U perivoju je neogotička obiteljska grobnica od bijeloga kamena koju je 1884. po projektu H. Bolléa, izveo kipar I. Franz. U obnovljenu grobnicu su 1992. položeni zemni ostaci bana. Dvorac i imanje vodila je banova nećakinja Anka Jelačić do svoje smrti 1934, kada je izumrla ova grana Jelačića. Od gospodarskih zgrada vrijednost ima okrugla »vršilnica« iz XVIII. st. i trokatna žitnica, preuređena u Galeriju »Skurjeni«.

LIT.: I. Gostl, Jelačićevi Novi Dvori — dobro bana Jelačića nekad i sad, Zagreb 1990. — S. Laljak, Novi Dvori, Zaprešić 1990. — M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991.

NOVI DVORI, dvorac kraj Klanjca. Hrvatski ban Toma Erdődy, pobjednik nad Turcima u Bitci kod Siska (1593), napustivši obližnji srednjovj. utvrđeni grad Cesargrad, sagradio je 1603. dvorac renesansnoga tipa: tri krila i zid (u koji je u XVIII. st. ugrađena kapela) zatvarali su unutrašnje dvorište. Uglove dvorca ukrašavale su kule kružnoga presjeka, a pročelje velik renesansni portal. U Novim Dvorima umro je 1861. Antun Mihanović, pisac teksta hrv. himne. Dvorac je od poč. XX. st. izložen propadanju, a poslije II. svj. r. napušten i pretvoren u ruševinu.

LIT.: M. Kruhek, Novi Dvori kod Klanjca — stara ruševina, Kaj, 1974, 12. — S. Pintarić, Novi dvori klanječki — renesansno-barokni dvorac ili arheološko nalazište, Vijesti MK, 1988, 1–2. — M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. L. D.

NOVIGRAD, grad na Z obali Istre. Na širem području grada ubicira se ant. naselje *Emonia* (*Emona*); u VII. se st. spominje kao *Neapolis* (*Civitas nova*). Sjedište biskupije vjerojatno već u kasnoj antici (biskupija je ukinuta 1831); od 1278. pod vlašću Venecije.

Povijesna jezgra naselja, smještena na malome poluotoku, okružena je djelomično očuvanim srednjovj. zidinama sa zupčastim kruništem i kulama. Unutar gradskoga tkiva nepravilna urbanističkoga rasporeda očuvane su kuće i palače s arhit. detaljima iz razdoblja XV–XVIII st.; vrijedan je spomenik palača Rigo s ukrašenim baroknim portalom i biforom (1760).

Župna, nekada katedralna crkva očuvala je i nakon barokizacije 1746–75. osnovnu strukturu romaničke bazilike sa zidanom arkaturom. Sagrađena je na mjestu ranokršč. i ranosrednjovj. crkve. Posljednji ostaci portika pred crkvom i osmerokutne krstionice *J* od crkv. pročelja uništeni su pri rekonstrukciji 1876. U lapidariju su očuvani lukovi šesterostrana kamenog ciborija koji se nalazio iznad krsnoga bazena; ukrašeni su ornamentom i simboličnim reljefima, a natpis spominje biskupa Mauricija (oko 776). — Ispod svetišta crkve nalazi se trobrodna romanička kripa s križnim svodovima na stupovima (kapiteli su rekonstruirani 1895). Konfesija u kripti sastavljena je od ploča na kojima je natpis iz 1146. i dijelova nekadašnje romaničko-gotičke propovjedaonice iz katedrale. U kripti se nalaze dvije fragmentarne ant. nadgrobne ploče i dobro ušćuvana mramorna rim. pogrebna žara s natpisom; u podu kripe nađeni su 1895. ukrašeni ranosrednjovj. pluteji (sada u lapidariju). — U crkvi su barokni oltari (glavni s tabernakulom djelo je C. Picca iz Palmanove iz 1749, oltare

NOVI DVORI KRAJ ZAPREŠIĆA, lijevo: kapela Sv. Josipa, desno: dvorac

